

עת רצון AS AN תפלת מנחה

תפלת מנחה has the distinction of being the one prayer that is considered to be recited at an **עת רצון**, a favorable time. It is considered to be recited at an **עת רצון** because of the time of day at which it is recited; i.e. late afternoon. But is that the only reason that **תפלת מנחה** is considered to be recited at an **עת רצון**? Are we to believe that those who recite **תפלת מנחה** at its earliest time are doing anything less than those who recite **תפלת מנחה** at its latest time? Let us begin by looking at the reasons that the late afternoon is considered to be an **עת רצון**.

תורת המנחה פרשת ואתחנן / דרשה סו- ובצהרים גם היא עת רצון שהוא יושב וזן ומפרנס את בריותיו כולם מקרני ראמים ועד ביצי כינים.

The late afternoon is considered an **עת רצון** because by the end of the day, all of G-d's creations have had their hunger satisfied from the food production that G-d built into this world. Another reason:

ערוך השולחן אורה חיים סימן רלב' סעיף א'-רבותינו בעלי התוס' בפסחים [ק"ז]. הקשו למה נקראת תפלה זו מנחה? דאי משום מנחת התמיד והחביתין הלא בתמיד של שחר היה גם כן מנחות אלו? ותרצו דאמרינן בברכות [ו:'] דאליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה, ושמא בשעת הקרבת המנחה נענה, ולכך קרי לה תפלת המנחה שאז היה שעת רצון עכ"ל. ועדיין אינו מובן למה באמת בעת הקרבת מנחה של ערב נענה? ולמה היה אז שעת רצון? והרי גם בשחרית כן הוא! ונראה לי שהעניין כן הוא דידוע שבשעת הקרבת המנחה היו מנסכים נסוך היין, ושרו הלויים בכלי שיר. וזהו בין בתמיד של שחר ובין בתמיד של בין הערבים. ואין לך עת רצון גדול מזה. אלא שבין הערבים הוא יותר עת רצון משום שהמנחה היא בסוף כל העבודות כדאיתא ביומא [ל"ד]. ונמצא שהמנחה של בין הערבים היא העבודה האחרונה של היום, וחביבה ורצויה כמו תפלת נעילה ביום הכיפורים ולכן אז הוא העת רצון.

The late afternoon is considered an **עת רצון** because it is last **עבודה**, service, of the day. G-d enjoys this service since G-d knows that that we will not be performing another service that day. That explains the significance of the **נעילה** service on **יום כיפור** in that it is the last service of **יום כיפור**.

Perhaps an argument can be made that **תפלת מנחה** is considered as being recited at an **עת רצון** for a reason that is not tied to the time of day. It may be found in the answer to the question: why is this **תפלה** called: **מנחה**? Both **תפלת מעריב** and **תפלת שחרית** are named after the times of day at which they are recited: **שחר** and **ערב**. **תפלת נעילה** is also named after the time of day; **נעילת שער**, the closing of the gates. **תפלת מוסף** is named after the **קרבת מוסף**. The word: **מנחה** does not describe the time of day nor does the word describe an **עבודה** that was performed only in the afternoon. As the **ערוך השולחן** points out above

a מנחה was brought as part of the service of the morning as well as the afternoon in the בית המקדש. Let us look at how the word: מנחה is defined in the תורה. It is defined as: “a gift.” Here are two examples:

בראשית פרק ד', ג' – ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה מנחה לה'.
בראשית פרק לב', יד' – וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו:

The word: מנחה when it is used to describe a part of the עבודה in the בית המקדש is also defined as a gift. If the only definition of the word: מנחה is the word: gift, how do we explain the fact that חז"ל named the תפלה that is recited in late afternoon as: מנחה? The answer may be that תפלת מנחה is a gift in the sense that no part of what we recite is unique to תפלת מנחה. An outsider observing how a Jew prays each day might ask: why recite תפלת מנחה when you recited the exact words in תפלת שחרית? Is there חס ושלום a concern that the רבוננו של עולם forgot what you recited in תפלת שחרית? This is a significant challenge to the view that שמונה עשרה represents the formula of שבח, בקשה, and הודאה. The answer to this objection is that תפלת מנחה was enacted for that very reason; to be a duplication of some of what recited in תפלת שחרית but this time as a gift to the רבוננו של עולם, as an offering, as a מנחה. Because תפלת מנחה is viewed as a gift, that is why it is so dear to the רבוננו של עולם and creates an עת רצון.

The premise that only one תפלה each day may have been sufficient is not a novel idea.

The רמב"ם put forth that concept when he held that מדאורייתא only one prayer each day needed to be recited:

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א' הלכה א' – מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' א-להיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, ואין מנין התפלות מן התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה, ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה. הלכה ב' – ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך גותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו.

Consider also that חז"ל may have faced resistance in instituting the practice to recite שמונה עשרה three times each day. Calling the second תפלה of the day a gift may have made the practice of reciting תפלת מנחה easier for the general population to accept. Noone would turn down the opportunity to offer a gift to the רבוננו של עולם. This concept may explain the following גמרא:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו', עמ' ב' – ואמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו' ענני ה' ענני, ענני שתרד אש מן השמים, וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם.

TRANSLATION OF SOURCES

סו-דרשה / תורת המנחה פרשת ואתחנן / דרשה סו -The afternoon is also a favorable time because it is the time at which G-d sits and feeds all of his creations from the largest of animals to the smallest.

א'א-Our ancestors, the Ba'Alai Tosafos, in Maseches Pesachim, Daf 107a ask: why is the afternoon prayer called: Mincha? If it is because of the offering that is made with the afternoon Korban Tamid, is it not true that the same service is performed with the morning Korban Tamid? They answered that we learned in Maseches Brachos Daf 6b that Eliyahou Ha'Navi was not answered until the time for Tefilas Mincha and perhaps it was at the time that he offered the Mincha offering and so Chazal named the afternoon Tefila Mincha because that is a favorable time of day. That is the end of Tosafos' comment. Honestly it is still not clear why Eliyahou Ha'Navi was answered at the time of the Mincha offering in the afternoon service and why is that moment an auspicious time. Is not Schacharis a similar moment of the day? It appears to me that the answer lies in how the afternoon service was performed. They would perform a wine libation and the Leviim sang while being accompanied by musical instruments. That marks the difference between the Korban Tamid of the morning and the Korban Tamid of the afternoon. There is no more favorable time than that. Furthermore the afternoon is a more favorable time because the Mincha offering in the afternoon marks the end of the daily service in the Beis Hamikdash as we learned in Maseches Yuma Daf 34a. Because it is the last service of the day, it is dear to G-d like Tefilas NeiLah on Yom Kippur and that is why it is favorable time of day.

ג'ג'-After a period of time, Kayin brought from the fruits of the earth a gift to G-d.

יד-He slept there that night and he prepared from what he had on hand a gift for Esau his brother.

א'א-It is a positive commandment to pray each day as it is written: And you shall serve your G-d. From the oral transmission of Jewish Law we learn that the word serve in that context represents prayer, as it is written: and you shall serve G-d with all your heart. Our Sages asked: what is service of the heart? They responded: it is prayer. The Torah does not provide for a specific number of prayers to be recited each day nor does it provide for the wording of the prayers nor the time at which they should be recited.

ב'ב'-Therefore, women and servants are required to perform the mitzvah of Tefila because it is not a time bound Mitzvah. This is the requirement of the Mitzvah: that a

person include in his prayer words of praise to G-d, then his requests to G-d and then praise and thanksgiving for the goodness that G-d bestows upon him. Each person prays as best as he can.

ב' עמ' ב' תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו', עמ' ב' Rav Helbo further said in the name of Rav Huna: A man should always take special care about the afternoon-prayer. For even Elijah was favorably heard only while offering his afternoon-prayer. For it is said: And it came to pass at the time of the offering of the evening offering, that Elijah the prophet came near and said . . . Hear me, O Lord, hear me. 'Hear me', that the fire may descend from heaven, and 'hear me', that they may not say it is the work of sorcery.

SUPPLEMENT

ברכת המזון Of ברכה The First

I had two reasons to include a supplement on ברכת המזון in this week's newsletter. First of all, the structure of ברכת המזון mimics תפלת שחרית. It too is a prayer that was structured around ברכות for the same reasons that תפלת שחרית was structured around ברכות; i.e. so that those who did not know the words to ברכת המזון could fulfill their obligation to recite ברכת המזון by answering אמן to the ברכות of ברכת המזון recited by another and to facilitate the transmission of the wording of ברכת המזון to the general public. A second reason to provide a supplement on ברכת המזון is that many סידורים provide the wording for ברכת המזון after תפלת שחרית. I too thought that I should study ברכת המזון after studying שחרית. However, when I reviewed one of the ספרים that I was planning to consult in my study of ברכת המזון, I recognized that the authors of that ספר had done such a good job of reviewing the different versions of ברכת המזון that any effort of my part to write about ברכת המזון at length would be construed as plagiarism. The ספר I refer to is the סידור of רב שנתני סופר that was published by Yeshiva Ner Yisroel in תשס"ג edited by Rabbis Setz, Yitzchaki and Solomon. It is a three volume set with one volume dedicated to the הגדה and ברכת המזון. What I will do is reproduce some of the different versions of ברכת המזון for those who would like to study ברכת המזון on their own:

נוסח אשכנז-ברוך אתה יי, א-להינו מלך העולם, הזן את העולם כלו בטובו בחן בחסד וברחמים, הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו. ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו, ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד. בעבור שמו הגדול, כי הוא א-ל זן ומפרנס לכל ומטיב לכל, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא. ברוך אתה יי, הזן את הכל.

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) הלכות סעודה-ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם הזן את העולם כלו בטוב בחסד וברחמים, נותן לחם לכל בשר, כי הוא זן ומפרנס לכל והתקין מזון לכל בריותיו. ברוך אתה ה' הזן את הכל.

סידור רב סעדיה גאון-ברוך אתה יי-אלקינו מלך העולם הזן אותנו ואת העולם כולו בטוב בחן בחסד וברחמים. ברוך אתה ה' הזן את הכל.

מחזור ויטרי סימן פג–ברוך אתה י-י אלקינו מלך העולם הזן את העולם כולו בטובו בחן
בחסד וברחמים נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו עמנו. ובטובו הגדול תמיד לא חסר לנו
ואל יחסר לנו לעולם ועד בעבור שמו הגדול כי הוא זן ומפרנס לכל כאמור פותח את ידיך
ומשביע לכל חי רצון ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא ברוך. אתה י-י הזן את הכל:

רמב"ם סדר תפילות נוסח ברכת המזון–ברוך אתה י-י א-להינו מלך העולם הזן את העולם
כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים ומפרנס לכל כאמור פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון
ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא. ברוך אתה י-י הזן את הכל,

סדר חיבור ברכות'–ברוך אתה י-י אלקינו מלך העולם הזן אותנו ואת העולם כולו בטוב
בחן בחסד וברחמים. הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו עמנו בטובו הגדול תמיד לא
חסר לנו ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד בעבור שמו הגדול כי הוא זן ומפרנס לכל ומתקין מזון
לכל בריה אשר ברא. ברוך אתה י-י הזן את הכל.

נוסח תימן–ברוך אתה י-י אלקינו מלך העולם הזן את העולם כלו בטוב בחן בחסד
וברחמים. וטובו הגדול לא חסר לנו ואל יחסר לנו לעולם ועד כי הוא זן ומזין ומפרנס לכל.
ומתקין מזון לכל ביה אשר ברא. כאמור פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון ומכין מזון לכל
בריותיו אשר ברא ברוך אתה י-י הזן ברחמי את הכל:

Note: The Yemenite version of the first ברכה is the only version presented here in which
the התימה of the ברכה is different from the other versions. The addition of the word:
ברחמי is not a total surprise since its inclusion mimics our own custom of adding the
word: בונה ברחמי ירושלים. The practice of adding the word: בונה ברחמי ירושלים to the third ברכה of
ברכת המזון; i.e. בונה ברחמי ירושלים. The practice of adding the word: בונה ברחמי ירושלים to the third ברכה of
ברכת המזון was not without detractors:
ספר כלבו סימן כה –שלישית, בונה ירושלים. ודוד ושלמה תקנוה וחותרין ברוך אתה ה'
בונה ירושלים, ויש אומרים בונה ברחמי ירושלים, ואין הנוסחא דוקא לפי שלא תבנה
ירושלים כי אם במשפט שנאמר (ישעיה א, כז) ציון במשפט תפדה.

The ספר כלבו disagrees with the בית יוסף:

בית יוסף אורה חיים סימן קפת–וחותרין ברוך אתה ה' בונה ירושלים. כתב המרדכי בסוף
ברכות (סי' ריז) שמהר"ם היה אומר בונה ברחמי והכל בו (סי' כה כב ע"ד) וארחות חיים
(הל' ברהמ"ז אות מט) כתבו שאינה נוסחא מדוייקת לפי שלא תבנה ירושלים אלא במשפט
דכתיב (ישעיה א כז) ציון במשפט תפדה, ואם אמר ברחמי נראה לי שאין מחזירין אותו

1. Abraham I. Schechter in his doctoral thesis entitled: Studies in Jewish Liturgy, includes portions of a handwritten manuscript that he found in the library of Turin, Italy entitled: סדר חיבור ברכות. He describes the manuscript as including "a complete collection of Hebrew prayers, laws and customs and liturgical compositions (piyuttim) arranged in accordance with an Old Ritual."

להבין את התפלה

שכבר מצינו על בנין הבית רחמים בזכריה (א טז) שבת י לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה:

The ערוך השולחן provides additional support for our position:

ערוך השולחן אורח חיים סימן קפה-רחם ד' אלקינו החי"ת בציר"י וי"א רחם נא ונא הוא לשון בקשה וגם לשון עתה כמו שפירש"י על פסוק הנה נא ידעתי כי אשה וגו' ע"ש. והותם בונה ירושלים, והמרדכי כתב בשם הר"ם לומר בונה ברחמיו ירושלים, וכן המנהג דמצינו בניין ירושלים ברחמים כדכתיב בירמיה [ל, יח] משכנותיו ארחם ובזכריה [א, יב] עד מתי לא תרחם את ירושלים שבת י לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה ועוד כיון שבפתיחה אומרים רחם מסיימים ג"כ ברחמים. ולפי זה נראה מה שבתפלה אין אומרים כן ואף דגם בשם אומרים ולירושלים עירך ברחמים תשוב אך אפשר דבכאן הפתיחה דתיבה ראשונה הוא רחם ובאמת יש מערערים על זה ואומרים רק בונה ירושלים אבל רוב העולם אומרים בונה ברחמיו ירושלים:

It is worth noting other instances in which the word: ברחמיו is added to ברכות and to other matters::

ספר שבולי הלקט ענין תפילה סימן יח'-כשעשו ישראל המשכן וירדה שכינה ושכן בו בין שני הכרובים מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י המתזיר ברחמיו מהרה שכינתו לציון.

ספר כלבו סימן כ'-ואם היה צריך להודות אומר הגומל לחייבים טובות שגמלני ברחמיו וברוב חסדיו.

מחזור ויטרי סימן פט-עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

פירושי סידור התפילה לרוקה [פה] נשמת כל חי עמוד תקי'-א-ל עליון קונה ברחמיו שמים וארץ.